

SİS KELEBEKLERİ

Nazlı Eray

(2003)

Öykü Gerçeküstü düşüncelerinin olağan yaşamla harmanlanmaya çalışıldığı romanda anlatıcının tarihin sayfalarında gezinerek oluşturduğu bir masal dünyası anlatılır. Anlatıcı çeşitli tasvirlerle dile getirdiği Ankara'nın Mamak ilçesinden bir anda Sinop'a veya İstanbul'a giderek farklı mekânlarda varlık gösterir. Adı Nazlı olan anlatıcı, dedesi Tahir Lütfi Tokay'ın peşinden giderken okuduğu tarih kitaplarından çıkarttığı Mahmut Şevket Paşa ile arasında geçenler ve Lale ile olan görüşmeleri sonucunda birkaç kişilik içeren hayatlar yaşar. Mamak'ta gördüğü Lokman, Nazlı'nın siyasi düşüncelerine hâkim olması ile farklı bir yeredir. Pek çok insan yer altında yaşayan Lokman'ın yanına gelir fakat bir Suzan başkadır. Suzan, Nazlı'ya ve Firdevs Ana'ya gençlik hapları verir. Daha sonra tanıdığı koruyucu melek Feriha'nın da yardımları ile Nazlı, güzel bir manken bedeni olan Helena ve kraliçe olan Marie Antoinette'in bedenine yerleşir. Nazlı, dedesinin bir zamanlar yattığı Sinop Cezaevi'nde de bulunur. Dedesi geçmişten gelerek Nazlı ile görüşür. Sinop gezintileri Nazlı'ya eskiden karşılaştığı pek çok insanı da görme ve en yakın arkadaşı Lale ile çocukluğunu hatırlama şansı verir. Anıların büyüklüğüne ve gerçekliğine inancı ile Nazlı bulutlar arasında süzülür.

Tema

İçsel Yolculuk Gerçek mekanla gerçek olmayan mekan arasında fantastik yolculuklarda bulunan roman kahramanın hayatı yaşama tarzı kadar yorumlama biçimi de yolculuk olduğu için tema "içsel yolculuk" üzerindedir. İnsanların mekânlara olan yolculuğu, insana olan ve geçmişe olan yolculukları romanda anı kişileri ile de kurgulanarak en değerli olan "zamansızlık" bağlamında aktarılır.

Kişiler

Anlatıcı(Nazlı) Sırtında taşıdığı otuz yıllık yüke bakıldığında otuzlu yaşlarda olduğu düşünülen Nazlı, hayatında herhangi kısıtlamaya sahip olmayan özgür bir kadındır. Hafızası hayli kuvvetli olan Nazlı, milletvekili seçilemediği gibi bir de kortizon tedavisi görmesi gereken bir hastalıkla savaşıyor. Yaşadığı her yeri kapı numarasına kadar hatırlar. Çocukluğunu geçirdiği dedesi Tahir Lütfü Tokay'ı ararken yaşadığı ve gördüğü insanlarla zamansız bağlar kuran Nazlı, nostaljik bir karaktere sahiptir. Geçmişin izlerini taşıdığı hayatında çocukluk arkadaşı Lale'nin yeri büyüktür. Lokman ve Lokman'ın annesi ile tanıdığı Suzan kendisine gençlik ve güzellik ilacı verince hayatı değişir. Olmak istediği reklam yüzü Helena ve Kraliçe olur. Fakat her halükarda yaşadığı içsel yalnızlık kendisini daha çok depresyona ve karamsarlığa iter. İnsanlarla bir arada ve sosyal olmaktan her ne kadar mutlu ise de geçmişi ile olan bağı peşini bırakmadığı için yaşlanmaktan ve yok olmaktan korkar.

Lokman Nazlı'nın sevdiği dostlarından biri olan Lokman, Mamak çöplüğünde yer altında yaşar. Nazlı'yı her geldiğinde pür dikkat dinler ve ilgilenir. Ankara belediyesinin şehre yaptığı kurtaja çok üzülen Lokman, sabırla olanları takip eder ve evine dönmek için şehrin yaralarının iyileşmesini bekler. Seçim çalışmaları boyunca Nazlı'ya yardım eden Lokman, çevresine duyarlı annesi Firdevs Ana ile yaşayan net olmayı seven bir kişidir. Belediye ve yönetimle zıt fikirleri olan Lokman, siyasi eleştirilerde ve sitemlerde bulunmayı da ihmal etmez.

Lale Çocukluğu Nazlı ile birlikte İstanbul sokaklarında geçen Lale, yıllar sonra karşısında Nazlı'yı bulmaktan büyük keyif duyar. Her ne kadar fazla konuşmaktan hoşlanmasa da iyi bir dinleyici olan Lale, arkadaş canlısıdır. Seviye ve mesafeye önem verir. Gizli kapaklı işlerde kendini ele verecek kadar tedirginliğini belli eder. Yardımsever ve vefalı bir arkadaş olan Lale, dostu Nazlı'yı hastalık günlerinde yalnız bırakmaz ve ona destek olur. Nazlı'nın en buhranlı ve zor günlerinde ona evini açar, duygusal ve uyumlu biridir.

Firdevs Ana Lokman'ın annesi olan Firdevs Ana, kocakarı olarak görülen yaşlı bir kadındır. 72 yaşındaki Firdevs Ana gençlik haplarını içtiğinde rüyalarında bir genç kız gibi yaşamaya başlar. Kınalı saçlı Firdevs Ana'nın rüyalarına sonsuz mutluluk hâkimdir.

Suzan Yer altına Lokman'ın yanına gelen Suzan, gençlik haplarını keşfeden biridir.

Feriha Bir koruyucu melek olan Feriha, Nazlı'nın karşısında ilk olarak Lokman'ın dehlizde ve Lale'nin evindeki buzdolabı magneti üzerinde kendini gösterir.

Tahir Lütfü Tokay Nazlı'nın dedesi olan Tokay, ölmüş bir bedenden ziyade canlanarak geri döner. Onun nasıl öldüğünü ve nasıl yaşadığını bulmak için ardından koşan Nazlı sonunda istediği bilgileri elde eder. Sinop Cezaevinde yatarken kaçan dedesinin bilgilerini okurken pek çok tarihi isimle de karşılaşır.

Mahmut Şevket Paşa Tarih kitapları arasından çıkagelen Paşa, Lale'nin evinde günlüğünün okunması ile yaşama döner. Ayakkabıları Nazlı'dan hoşlanan Paşa hayli sert mizaçlı ve otoriter olduğu görülür. Ülkenin savaşa sürüklenmesine de karşı olan Paşa, Nazlı'nın meclise girmeyişine de sevinir.

Pala Sinop Cezaevi'nin hikayelerini gelen ziyaretçilere anlatan Pala, 25 yıl gardiyan olarak çalışmış cesur bir kişidir.

Müfit Efendi Nazlı'nın uzun yol şoförü olan Müfit Efendi, Rio de Janeiro görmüş kültürlü bilgili bir adamdır.

Çingene Yer altında Nazlı'ya kitap satan çingene, okuma yazma bilmeyen saf biridir. Karamsar ve korkak bir yanı olan çingene, beğendiği kitaplardan kendisine anlatılmasını veya okunmasından hoşlanır.

ANA KARAKTERLER

Anlatıcı(Nazlı) (İçe Dönük)

Karakter Sırtında taşıdığı otuz yıllık yüke bakıldığında otuzlu yaşlarda olduğu düşünülen Nazlı, hayatında herhangi kısıtlamaya sahip olmayan özgür bir kadındır. Hafızası hayli kuvvetli olan Nazlı, milletvekili seçilemediği gibi bir de kortizon tedavisi görmesi gereken bir hastalıkla savaşıyor. Yaşadığı her yeri kapı numarasına kadar hatırlar. Çocukluğunu geçirdiği dedesi Tahir Lütfü Tokay'ı ararken yaşadığı ve gördüğü insanlarla zamansız bağlar kuran Nazlı, nostaljik bir karaktere sahiptir. Geçmişin izlerini taşıdığı hayatında çocukluk arkadaşı Lale'nin yeri büyüktür. Lokman ve Lokman'ın annesi ile tanıdığı Suzan kendisine gençlik ve güzellik ilacı verince hayatı değişir. Olmak istediği reklam yüzü Helena ve Kraliçe olur. Fakat her halükarda yaşadığı içsel yalnızlık kendisini daha çok depresyona ve karamsarlığa iter. İnsanlarla bir arada ve sosyal olmaktan her ne kadar mutlu ise de geçmiş ile olan bağı peşini bırakmadığı için yaşlanmaktan ve yok olmaktan korkar.

Aktiviteler Bir anda Mamak çöplüğünde bir anda Sinop'ta olmayı başaran anlatıcı, bir çingeneden aldığı kitapların hepsini okumaktan büyük zevk alır. Özellikle Sidney Sheldon'ın romanlarına bayılır. Mahmut Şevket Paşa'nın günlüğünü okur. Kahve içer. Kortizon kullanır. İstanbul, Bodrum, Zonguldak gibi pek çok yeri gezmeyi sever. Arabası ile gezmekten ve dışarıyı gözlemekten zevk alır.

ÖRNEK ANILAR

Özgür ruhlı Kendini ve dünyayı keşfetme anlamında başarılı olan anlatıcının bulunduğu şehrin bir otel odasının balkonundan doğayı seyretmesi ve başka bir şehirle olan kıyasında zamanı yok etmek için olan düşünceleri, kendisinin özgür düşünce ve yaşama bakış açısının değerlerini verir: "Eğlence yoktu bu kentte. Las Vegas'tan burada ayrılıyor, kendi bambaşka yolunda yürüyüp gidiyordu. Cezaevinin gölgesi denize düştü bir an. Güneş, arkadan bir yerden, alçak bulutların arasından sıyrılmış olmalıydı. O tuhaf ağırlık gene çökmüştü içime. Bir eğlence kenti ile bir ceza kentini aynı anda düşünüyorum, onları kıyaslıyordum."

Nostaljik Geçmişteki mutlu anlarına sürekli bir özlemle yaklaşan Nazlı, dedesi Tahir Lütfü Tokay'ın peşini bırakmaz ve onu bulur: "Jön Türk, İdam gazetesinin başyazarı, dedem Tahir Lütfü Tokay karşımda duruyordu. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın 1913 yılındaki katlinden sonra yakalanıp, Bahricedid Vapuru ile Sinop'a getirilmiş ve uzun yıllar cezaevinde kalmıştı."

Kaygılı Paşanın sol ayakkabısının tekinin gördüğü bir vitrinde kendisini inatla öpme isteğine anlam veremeyen Nazlı, ayakkabıları Lale'nin evinde duran Mahmut Paşa'nın ayağında görünce kaygıları büsbütün artar: "Sol ayağına bakıp duruyordum paşanın. Çipil oradaydı. Sadrazamın ayaklarının altındaydı. Büyük bir olasılıkla evdeki her şeyi izliyor, konuşulanları dinliyordu. Eve bir casus girmişti. Adi bir adam, bir tacizci. Ama bunu Mahmut Şevket Paşa'ya anlatmak olanaksızdı."

Karamsar Kendisini gençleştirmek ve güzelleştirmek için ilaç içen anlatıcının partiden bir milletvekilinin arabasına binerek adam evli dahi olsa düşündükleri ve arzuları birden eski haline dönünce kaybolur. Kendini hapsiz çirkin ve olgun hisseder: "Kendimi eski kabuğuna yeniden girmiş bir deniz

hayvancığı gibi hissediyordum. O sütun gibi bacaklar, kaymak gibi baldırlar, o kusursuz gövde, vahşî gençlik gitmişti.”

Depresif Hayatta tanıdığı onca insan onca akrabası varken yine de kendini yalnız hisseden anlatıcı, hayatını sorgulayarak depresif bir ruh haline bürünür: “O an, dünya yüzünde, Ankara’nın üstünde yapayalnızdım. Kara kuru birtakım düşlerim vardı. Yaşamım acaba yanlış oynanmış bir oyun muydu? Kafama bu takılmıştı şimdi de. Yanlış bir oyunun başoyuncusu muydum acaba? Bazen gece zamanı yalnızlığımı daha çok duyardım. Hırsız girmesin diye balkon ışıklarımı yakıp yatağıma çekildiğim geç saatlerde...”

Duygusal Hayatındaki en büyük korkulardan biri olan yok olmak duygusu ile kendinin çevresi tarafından görülmediğini ve duyulmadığını düşünen Nazlı, üzüldü ve yaşantısına ağlar: “Kimse görmüyordu beni. Kendi evime girememiştim. Bu korkunç duyguyu, ruhumdaki bu garip şoku yavaş yavaş anlamaya çalışıyordum. Dünyaya yabancıydım. Dünyanın dışındaydım. Buna inanamıyordum. Acı içinde ağlamaya devam ettim.”

Lokman (Dışa Dönük)

Karakter Nazlı’nın sevdiği dostlarından biri olan Lokman, Mamak çöplüğünde yer altında yaşar. Nazlı’yı her geldiğinde pür dikkat dinler ve ilgilenir. Ankara belediyesinin şehre yaptığı kürtaja çok üzülen Lokman, sabırla olanları takip eder ve evine dönmek için şehrin yaralarının iyileşmesini bekler. Seçim çalışmaları boyunca Nazlı’ya yardım eden Lokman, çevresine duyarlı annesi Firdevs Ana ile yaşayan net olmayı seven bir kişidir. Belediye ve yönetimle zıt fikirleri olan Lokman, siyasi eleştirilerde ve sitelerde bulunmayı da ihmal etmez.

Aktiviteler Lokman yer altında yaşamaktan ve karanlıktan hoşlanır. Çoğunlukla sigara içen Lokman, Nazlı ile sohbet eder.

ÖRNEK ANILAR

Gamsız Hayatı karanlıkta yaşamaktan hoşlanan Lokman’ın düşünceleri ve görüşleri bir taraf seçmez. Nazlı’ya göre hayli gamsız bir karakterdir: “İyi yapıyorsun,” dedi Lokman. “Boşluktasın şimdi. Bir- iki haftaya kadar geçer. Unutursun her şeyi. Boş verirsin.”

Kaderci Mamak çöplüğünde yaşayan Lokman arada yanına sohbe gelen Nazlı’ya hayat dersleri verirken kaderin önemine vurgu yapar: “Hayat işte,” dedi Lokman. “Hayat bu değil mi? Günde kaç saat boşa gidiyor. Gittin hergele ile harcadın zamanı. Kader işte. İnsanın elinde değil ki. Neyse...”

Duyarlı Ankara’da yaşayan Lokman, kentin dış güçler nedeni ile yaşadığı buhranlara karşı duyarlıdır: “Belediye her şeyi zamansız yapar böyle,” diye söylendi Lokman. “Bütün kaldırımları, kanalizasyon kazılarını her zaman böyle, gereksiz zamanlarda yapar.”

Sitemli Nazlı’nın seçimde hakkının yendiğini düşünen Lokman onu uyarmak amacıyla sitemlerini dile getiri: “Partinin sana attığı kazığı unuttun galiba,” dedi. “Onca yıllık hakkını nasıl yediler. Sana büyük terbiyesizlik yapıldı, biliyor musun? İyi, bakabiliyorlar yüzüne,” dedi.”

Lale (Uyumlu)

Karakter Çocukluğu Nazlı ile birlikte İstanbul sokaklarında geçen Lale, yıllar sonra karşısında Nazlı’yı bulmaktan büyük keyif duyar. Her ne kadar fazla konuşmaktan hoşlanmasa da iyi bir dinleyici olan Lale, arkadaş canlısıdır. Seviye ve mesafeye önem verir. Gizli kapaklı işlerde kendini ele verecek kadar tedirginliğini belli eder. Yardımsever ve vefalı bir arkadaş olan Lale, dostu Nazlı’yı hastalık günlerinde yalnız bırakmaz ve ona destek olur. Nazlı’nın en buhranlı ve zor günlerinde ona evini açar, duygusal ve uyumlu biridir.

Aktiviteler Çevresine karşı duyarlı olan Lale arkadaşlığına büyük önem verir. Lale ile hayatını rahatlıkla paylaşır. Evine gelen herkese kahve yapmaktan hoşlanır. Lale, aynı zamanda İstanbul resimleri çizen çok iyi bir ressamdır.

ÖRNEK ANILAR

Seviyeli Her ne kadar Nazlı’nın çok yakın arkadaşı olsa da insanlarla arasına belli bir mesafe koyan Lale, neler yaşadığını yansıtmak istemez ve daha çok arkadaşına yardımcı olmaya çalışsa da durumu Nazlı’nın gözünden kaçmaz: “Ekonomik bir mengenenin içine sıkışıp kalmış, bunalmıştı. Her

çareyi düşünüyor, yaşamını sürdürmeye çalışıyordu. Ona uğradığım geceler, çoğunluk canlı ve neşeli görünürdü. Ama dağ gibi sıkıntılarını içinde sakladığını bilirdim.”

Tedirgin Lale kendi evine gelen Mahmut Şevket Paşa'nın günlüğünü öldüğü sayfaları yok etmek amacıyla yırttıktan sonra iyice tedirginleşir ve korkmaya başlar: “Anlıyorum,” dedi Lale. Eli titremiş, kahveyi dökmüştü. “Keşke şu günlüğü almasaydık!”

İlgili Arkadaşı Nazlı'nın her dönemde hayatında olan Lale, onun üzülmelerini ve hasta olmasını istemez bu nedenle de hep destek olmaya çalışır: “Lale yanı başımdaydı. Boynuma sarılmıştı. “Ne oldu sana birdenbire böyle?” diye söylendi. “Ne kadar iyiydin. Neşen yerine gelmişti. Geceleri rahat uyuyordun artık, gündüzleri sık sık ‘pilin bitmiyordu’ senin deyimle. Ne oldu, birisi bir şey mi söyledi sana?”

Vefalı Nazlı'nın ağzından çıkan sözleri dahi unutmayan vefalı arkadaş Lale, onunla birlikte yaşamı sorgulayarak yaşananları analiz eder: “Eyüp Sultan'daki binlerce mezar taşı, gün ışığınca, yeniden hatırlanmak için sessiz, hiç kimsenin duymadığı çığlıkları atmaya başlayacaklar ve gün başlayacak...’ dedin, bu aklıma takıldı. Müthiş bir şey bu! Gerçekten mezar taşları anımsanmak için sessiz çığlıklar atarlar mı?”